

BÁNH TRÔI NƯỚC

(Tự học có hướng dẫn)

1. Giới thiệu bài

GV dựa vào chú thích (★), trang 95, SGK, giới thiệu qua về tác giả Hồ Xuân Hương và vị trí của bà trong lịch sử thơ ca dân tộc. Trong sự nghiệp thơ ca của Hồ Xuân Hương, *Bánh trôi nước* là một trong những bài thơ nổi tiếng, tiêu biểu cho tư tưởng nghệ thuật của bà. Theo chương trình, HS tự học bài thơ theo hướng dẫn của GV.

2. Tiến trình tổ chức các hoạt động (tự học có hướng dẫn)

Hoạt động 1. GV hướng dẫn HS nhận dạng thể thơ thất ngôn tứ tuyệt (Đường luật) ở bài thơ *Bánh trôi nước* trên các phương diện : số câu, số chữ trong câu, cách hiệp vần (bằng cách trả lời câu 1, trang 95, SGK).

Hoạt động 2. GV hướng dẫn HS giải đáp lần lượt các câu hỏi sau (dựa vào câu 2, trang 95, SGK) :

- a) Thế nào là bánh trôi nước ? (Dựa vào chú thích (★).)
- b) Thế nào là tính đa nghĩa trong thơ ? (Đa nghĩa là một thuộc tính của ngôn ngữ văn chương, thi ca nói chung.)
- c) Bài thơ *Bánh trôi nước* có hai nghĩa, đó là những nghĩa gì ? (Vừa nói về bánh trôi nước, vừa nói lên thân phận, phẩm chất của người phụ nữ.)
- d) Với nghĩa thứ nhất, *bánh trôi nước* đã được miêu tả như thế nào ? (Bánh có màu trắng của bột, bánh được nặn thành viên tròn, nếu nhào bột mà nhiều

nước quá thì *nát* (nhão), ít nước quá thì *rắn* (cứng). Khi đun sôi nước để luộc, bánh chín thì nổi lên, bánh chưa chín thì còn chìm xuống. Tóm lại là rất đúng với bánh trôi như đã có ngoài đời.)

e) Với nghĩa thứ hai, *bánh trôi nước* thể hiện phẩm chất, thân phận người phụ nữ như thế nào ?

– Hình thức : xinh đẹp.

– Phẩm chất : trong trắng, dù gặp cảnh ngộ gì vẫn giữ được sự son sắt, thủy chung, tình nghĩa (nhân phẩm nói chung).

– Thân phận : chìm nổi bấp bênh giữa cuộc đời.

g) Trong hai nghĩa đó, nghĩa nào là chính ? (Nghĩa sau là chính, nghĩa trước chỉ là phương tiện để chuyển tải nghĩa sau. Có nghĩa sau, bài thơ mới có giá trị tư tưởng lớn.)

Hoạt động 3. GV hướng dẫn HS tự tổng kết, nêu giá trị chung của bài thơ *Bánh trôi nước* theo gợi ý :

– Bài thơ có hai nghĩa mà nghĩa nào cũng chính xác. Nhưng tựu trung, nghĩa thứ hai mới làm nên giá trị của bài thơ.

– Với nghĩa thứ hai, Hồ Xuân Hương đã thể hiện một thái độ vừa trân trọng đối với vẻ xinh đẹp, phẩm chất trong trắng, son sắt, thủy chung, vừa cảm thương cho thân phận chìm nổi bấp bênh, bị lệ thuộc vào xã hội của người phụ nữ xưa. Bà xứng đáng được tôn vinh là nhà thơ tiêu biểu. Bài thơ *Bánh trôi nước* là một ví dụ điển hình.

Hoạt động 4. GV nhắc HS học thuộc lòng bài thơ và hướng dẫn HS làm bài luyện tập trang 96, SGK với yêu cầu : ghi lại chính xác, đầy đủ các câu hát than thân bắt đầu bằng cụm từ "Thân em". Chỉ ra được mối liên quan trong cảm xúc giữa bài thơ *Bánh trôi nước* với các câu hát than thân thuộc ca dao, dân ca (Đó là mối liên quan gắn bó, tiếp nối trong phạm vi một nguồn cảm xúc nhân đạo chủ nghĩa đối với phụ nữ).

IV – TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bùi Hạnh Cận, *Hồ Xuân Hương, thơ chữ Hán – Nôm và giai thoại*, NXB Văn hoá – Thông tin, Hà Nội, 1999.